

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS

LIETĀ Nr. 2012-03-01

Rīgā

2012. gada 20. janvārī

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: rīcības sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Kristīne Krūma, Uldis Ķīnis un Sanita Osipova,

izskatījusi lūgumu apturēt ar Centrālās vēlēšanu komisijas (turpmāk – CVK) 2012. gada 3. janvāra lēmumu Nr. 1 izsludināto tautas nobalsošanu par likumprojektu „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”,

konstatēja:

1. 2012. gada 20. janvārī Satversmes tiesā pēc pieteikuma Nr. 5/2012 (turpmāk – Pieteikums Nr. 5/2012), ko iesnieguši trīsdesmit 11. Saeimas deputāti: Raivis Dzintars, Kārlis Krēslīšs, Raivis Blumfelds, Vineta Poriņa, Inese Laizāne, Ilmārs Latkovskis, Romāns Naudiņš, Jānis Dombrova, Iveta Grigule, Einārs Cilinskis, Dāvis Stalts, Ināra Mūrniece, Dzintars Kudums, Imants Parādnieks, Ilma Čepāne, Dzintars Zaķis, Edvards Smiltēns, Lolita Čigāne, Ojārs Ēriks Kalniņš, Arvils Ašeradens, Jānis Reirs, Janīna Kursīte-Pakule, Ina Druvieta, Rasma Kārkliņa, Andris Buiķis, Ingmārs Čaklais, Inguna Rībena, Ainars Latkovskis, Atis Lejiņš un Dzintars Rasnačs (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) ierosināta lieta Nr. 2012-03-01 „Par likuma „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” 11. panta pirmās daļas un 25. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 77. un 78. pantam” (turpmāk – Lieta Nr. 2012-03-01).

Pieteikumā Nr. 5/2012 ietverts lūgums apturēt ar CVK 2012. gada 3. janvāra lēmumu Nr. 1 izsludināto tautas nobalsošanu par likumprojektu „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”.

2. 2011. gada 19. decembrī CVK pieņēma lēmumu Nr. 94 „Par parakstu vākšanas likuma „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē” ierosināšanai rezultātu”. Minētajā lēmumā CVK konstatēja, ka par likuma „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē” ierosināšanu parakstu vākšanas laikā ir parakstījušies 187 378 balsstiesīgie.

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 78. pants nosaka: „Ne mazāk kā vienai desmitai daļai vēlētāju ir tiesība iesniegt Valsts Prezidentam pilnīgi izstrādātu Satversmes grozījumu projektu vai likuma projektu, kuru Prezidents nodod Saeimai. Ja Saeima to nepieņem bez pārgrozījumiem pēc satura, tad tas ir nododams tautas nobalsošanai.”

Valsts prezidents 2011. gada 20. decembra vēstulē Saeimas priekšsēdētājam norādīja: „Krievu valodas noteikšana par otru valsts valodu ir atteikšanās no Latvijas kā nacionālas valsts un nonākšana pretrunā ar Satversmes kodolu, Latvijas Republikas dibināšanas un neatkarības atjaunošanas pamatā liktajām idejām”. Vienlaikus Valsts prezidents pauda viedokli, ka „Latvijas Republikas Satversmes 78. pants nedod Valsts prezidentam izvēli nodot vai nenodot Saeimas lemšanai vēlētāju ierosinātu likumprojektu. Izpildot šajā pantā noteikto pienākumu, nododu likumprojektu Saeimas lemšanai, tomēr uzskatu, ka konstitucionāli ir vērtējams, vai šādu likumprojektu izskatīšana būtu pieļaujama”. Tomēr Valsts prezidents, pamatojoties uz Satversmes 78. pantu un likuma „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” 25. panta pirmo daļu, pieņēma lēmumu Nr. 260, ar kuru iesniedza Saeimai likumprojektu „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”.

Latvijas Republikas 11. Saeima 2011. gada 22. decembra sēdē likumprojektu „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē” noraidīja.

2012. gada 3. janvārī CVK, pamatojoties uz likuma „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” 1., 11., 12. un 14. pantu, pieņēma lēmumu 2012. gada 18. februārī izsludināt tautas nobalsošanu par likumprojektu „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”.

3. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likumu Satversmes tiesa ir tiesīga lemt par Satversmes tiesas likumā neregulētiem procesuāliem jautājumiem. Tātad Satversmes tiesa esot tiesīga apturēt 2012. gada 18. februārī paredzēto tautas nobalsošanu.

Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, izsludinātā tautas nobalsošana būtu apturama tādēļ, lai varētu izpildīt iespējamo Satversmes tiesas spriedumu. Pieteikuma iesniedzējs uzskata: „Nepiemērojot pagaidu noregulējumu – tautas nobalsošanas apturēšanu, 2012. gada 18. februārī notiks tautas nobalsošana par likumprojektu, kas paredz krievu valodas kā otrās valsts valodas ieviešanu un kura satversmība šajā lietā tiek apšaubīta.” Turklāt Satversmes tiesa esot vienīgā konstitucionālā institūcija, kura var apturēt 2012. gada 18. februārī paredzēto tautas nobalsošanu.

Satversmes tiesa secināja:

4. Satversmes 85. pants un Satversmes tiesas likuma 1. panta pirmā daļa noteic, ka Satversmes tiesa likumā noteiktās kompetences ietvaros izskata lietas par likumu un citu normatīvo aktu atbilstību Satversmei, kā arī citas ar likumu tās kompetencē nodotās lietas.

Pieteikuma iesniedzēja lūgums apturēt 2012. gada 18. februārī paredzēto tautas nobalsošanu līdz Satversmes tiesas sprieduma Lietā Nr. 2012-03-01 pasludināšanas dienai ir uzskatāms par lūgumu piemērot pagaidu līdzekļus, lai nodrošinātu Satversmes tiesas sprieduma izpildi.

Satversmes tiesas procesu pamatā noteic Satversmes tiesas likums un Satversmes tiesas reglaments. Gadījumā, kad kādu procesuālu jautājumu neregulē nedz Satversmes tiesas likums, nedz arī Satversmes tiesas reglaments, šādu jautājumu saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmās daļas trešo teikumu izlemj Satversmes tiesa.

Satversmes tiesa jau iepriekš ir secinājusi, ka Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektajā daļā ir paredzēts tikai viens pagaidu līdzeklis – tiesības apturēt tiesas nolēmuma izpildi, ja tikusi iesniegta konstitucionālā sūdzība. Savukārt jautājums par citu tiesību aktu darbības apturēšanu uzskatāms par neregulētu procesuālu jautājumu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 10. maija lēmuma lietā Nr. 2007-10-0102 10. punktu*).

Tāpat Satversmes tiesai ir jāvērtē, vai pieteikumā Nr. 5/2012 ietvertie argumenti par lūgumu piemērot pagaidu līdzekli – 2012. gada 18. februārī paredzētās tautas nobalsošanas apturēšanu – ir pietiekami tā apmierināšanai.

5. Izskatot Pieteikuma iesniedzēja lūgumu, Satversmes tiesa nevērtē 2012. gada 18. februārī paredzētās tautas nobalsošanas iespējamo atbilstību vai neatbilstību Satversmei.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 31. pantu Satversmes tiesas spriedumā norādāms Satversmes tiesas nolēmums par to, vai apstrīdētā tiesību norma (akts) atbilst vai neatbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

Pastāv iespēja, ka Lietā Nr. 2012-03-01 var tikt taisīts gan tāds spriedums, kurā likuma „Par tautas nobalsošanu un likuma ierosināšanu” 11. panta pirmā daļa un 25. panta pirmā daļa (turpmāk – apstrīdētās normas) tiek atzītas par atbilstošām Satversmei, gan arī tāds spriedums, kurā apstrīdētās normas tiek atzītas par neatbilstošām Satversmei. Tāpat Satversmes tiesas likuma 29. pants paredz Satversmes tiesas tiesības līdz sprieduma pasludināšanai pieņemt lēmumu izbeigt tiesvedību lietā.

6. Jāņem vērā arī tas, ka Satversmes tiesas likuma 32. panta trešā daļa paredz, ka tiesību norma (akts), kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi. Līdz ar to Satversmes tiesas likums paredz Satversmes tiesai rīcības brīvību lemt par jautājumiem, kas saistīti ar sprieduma izpildi. Tomēr, nosakot konkrētu brīdi, ar kuru izskatāmajā lietā apstrīdētā norma zaudē spēku, Satversmes tiesa izvērtē, vai pastāv kādi apsvērumi, atbilstoši kuriem apstrīdētā norma būtu jāatzīst par spēkā neesošu ar atpakaļejošu datumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 34. punktu*). Satversmes tiesa jau norādījusi, ka, lemjot par apstrīdētās normas atcelšanu no tās izdošanas vai spēkā stāšanās brīža, ir jāapsver, vai šāda rīcība nenovedīs pie būtiska valsts un sabiedrības interešu aizskāruma vai apdraudējuma (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-23-01 6. punktu*).

Pagaidu līdzekļi uzskatāmi par ārkārtēju Satversmes tiesas procesa elementu un piemērojami tikai svarīgu mērķu sasniegšanai. Tādējādi, lūdzot tos piemērot, ir

nepieciešams juridiski pamatot, ka pastāv reāla iespējamība, ka Satversmes tiesas nolēmuma izpilde nākotnē būs apdraudēta vai neiespējama.

7. No Pieteikuma Nr. 5/2012 izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūguma pamatojums ir vērsts uz konstitucionālās procedūras noskaidrošanu tautas nobalsošanas jautājumā, proti, pēc būtības pieteikumā tiek lūgts iztulkot Satversmes normās ietverto regulējumu.

Satversme kā valsts pamatlikums diktē visus valsts un sabiedrības dzīves organizēšanai nepieciešamos un reizē arī pietiekamos priekšrakstus. Satversmē ietvertās tiesību normas ir piemērojamas tieši un nepastarpināti (*sk. Satversmes tiesas 2001. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2001-07-0103 secinājumu daļas 1. punktu*). Vienlaikus Satversmes lakoniskais stils kā obligātu prasību izvirza tajā ietvertās normas iztulkot jeb interpretēt.

Līdz ar to Satversmē ietverto normu iztulkošana kā valsts varas funkcija ir piešķirta ikvienai konstitucionālajai institūcijai. Tātad ikvienas konstitucionālās institūcijas pienākums ir ne vien ievērot, bet arī iztulkot Satversmē ietverto regulējumu. Satversmes 85. pants un Satversmes tiesas likuma 32. pants paredz Satversmes tiesas kompetenci paust galīgo un juridiski saistošo viedokli par Satversmes normu tvērumu un saturu, likumā noteiktajā kārtībā izlemjot konstitucionālo institūciju kompetences strīdus vai vērtējot konstitucionālo institūciju rīcības atbilstību Satversmei.

8. Satversmes tiesa jau iepriekš ir skatījusi līdzīgu lūgumu par pagaidu līdzekļa piemērošanu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 10. maija lēmumu lietā Nr. 2007-10-0102*) un atzinusi, ka Satversme nepiešķir Satversmes tiesai tiesības iejaukties likumdošanas procesā. Satversmes tiesa saskaņā ar Satversmes 85. pantu var tikai pārbaudīt pieņemto likumu satversmību, bet ne noteikt to, kādus likumus drīkst pieņemt likumdošanas procesa ietvaros.

Satversmes 64. pants noteic, ka likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai. Likumdošanas process ir sevišķa procesuālā kārtība, atbilstoši kurai Saeima vai pati tauta panāk to, ka iepriekš sagatavots likumprojekts kļūst par likumu, tas ir, par normatīvu aktu, kas ieņem noteiktu vietu normatīvo aktu sistēmā (*sk. Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 92. lpp.*).

Pieteikumā Nr. 5/2012 nav sniegti svarīgi argumenti, kas pamatotu pagaidu līdzekļa piemērošanu pirms Lietas Nr. 2012-03-01 izskatīšanas pēc būtības.

Līdz ar to Satversmes tiesai nav pamata apturēt ar CVK 2012. gada 3. janvāra lēmumu Nr. 1 izsludināto tautas nobalsošanu par likumprojektu „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”.

Ņemot vērā secināto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmo daļu, **Satversmes tiesa nolēma:**

1. Noraidīt Pieteikuma iesniedzēja lūgumu apturēt ar Centrālās vēlēšanu komisijas 2012. gada 3. janvāra lēmumu Nr. 1 izsludināto tautas nobalsošanu par likumprojektu „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”.

2. Nosūtīt rīcības sēdes lēmumu Pieteikuma iesniedzējam.

3. Nosūtīt rīcības sēdes lēmumu publicēšanai laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētājs

G. Kūtris